

rpo

risicoplatform
overheden

Samen risico's zien en samen doel bereiken

Webinar: Op weg naar het ravijn, spanningen en perspectieven in de gemeente

Even voorstellen

Erwin Ormel

2015 – heden: Senior adviseur bij BMC

1997 – 2015: Gemeente Amersfoort

1988 – 1997: Gemeente Huizen

2002 – 2014: Gemeenteraadslid in Huizen

2018: Formateur en informateur in Huizen

2022 – heden: Gemeenteraadslid / fractievoorzitter

Aanleiding: De voorbereiding op het “Ravijnjaar 2026 “

- Zal het wel meevallen, of wordt het ravijn juist dieper?
- Hoe groot is de speelruimte?
- Welke type aanpakken zijn er?
- Welke impact heeft het begrotingsadvies van de VNG?
- En wat is het perspectief na het ravijnjaar?

Poll: Ik werk bij ...

risicoplatform overheden

Op weg naar het "ravijn" - Webinar RPO

Trends en ontwikkelingen

Hoe diep wordt het ravijn?

risicoplatform overheden

Op weg naar het "ravijn" - Webinar RPO

Hoofdboodschap

- **Het ravijn zou nog wel eens dieper kunnen zijn dan we nu vermoeden**
- **We zien grote autonome kostenstijgingen (veel groter dan de inflatie) op beleidsterreinen waar de vrije beleidsruimte beperkt is.**
- **Heb oog voor deze trend in de raming van de uitgavenontwikkeling voor de komende jaren**
- **Staar je niet blind op de overschotten op de jaarrekening**
- **Een goede analyse is cruciaal voor draagvlak en commitment**

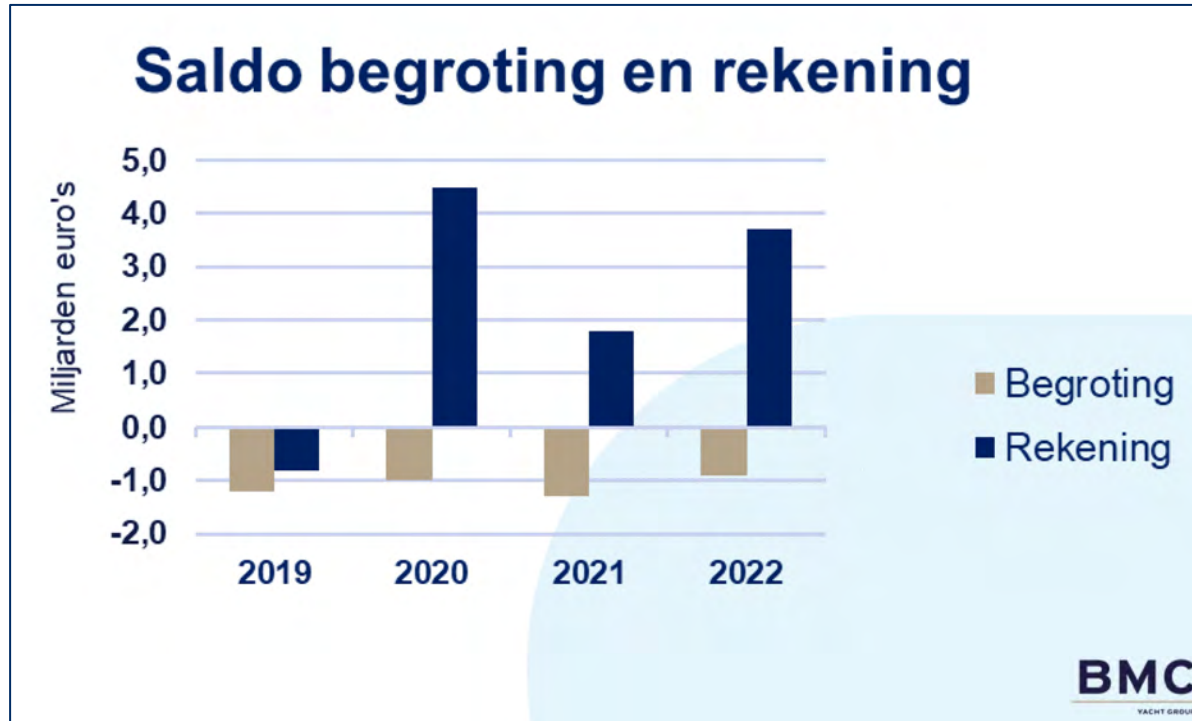
**Poll: Landelijk bedraagt de korting ongeveer € 3 miljard.
In mijn gemeente is het tekort ...**

risicoplatform overheden

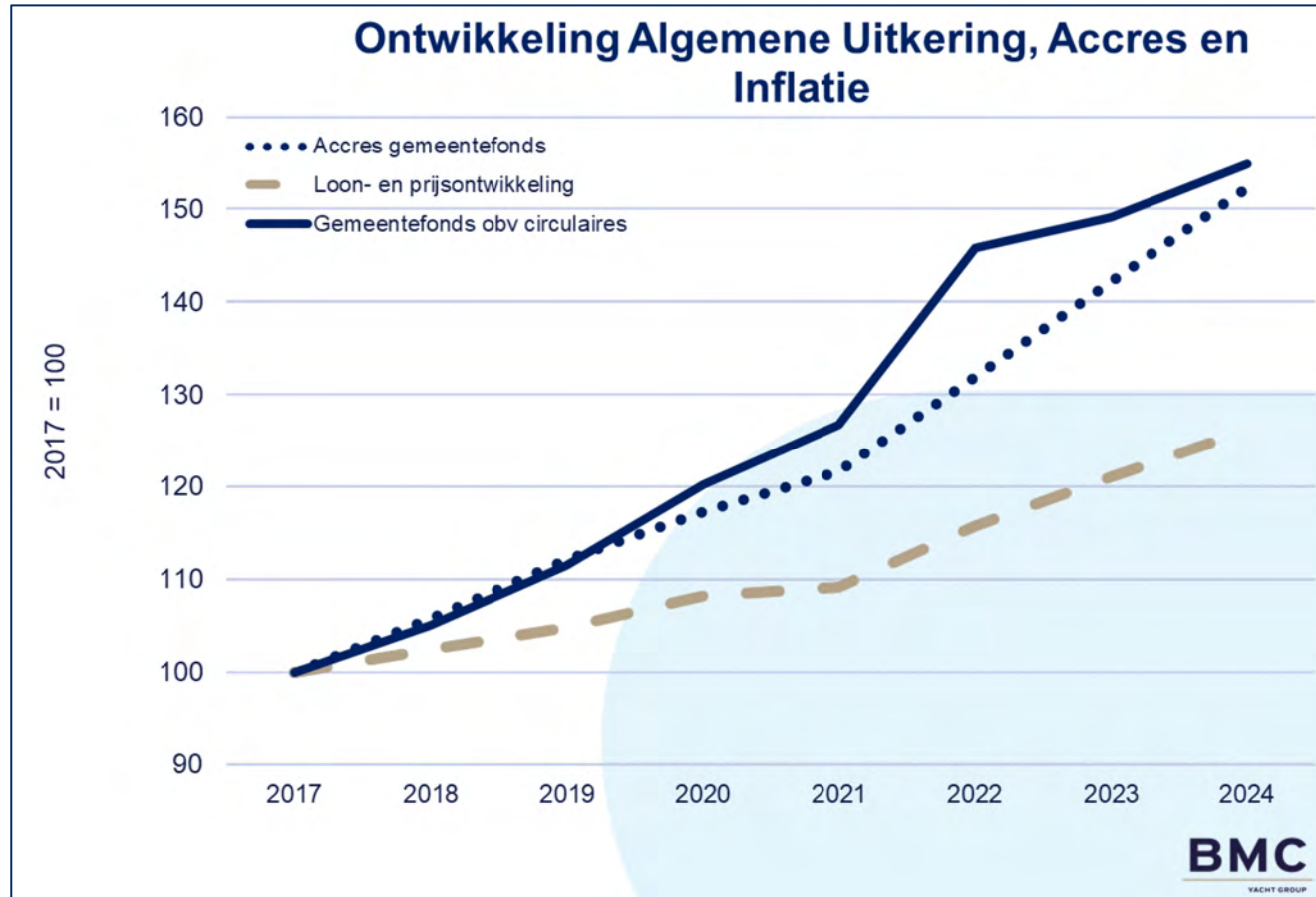
Op weg naar het "ravijn" - Webinar RPO

Verskil tussen begroting en rekening

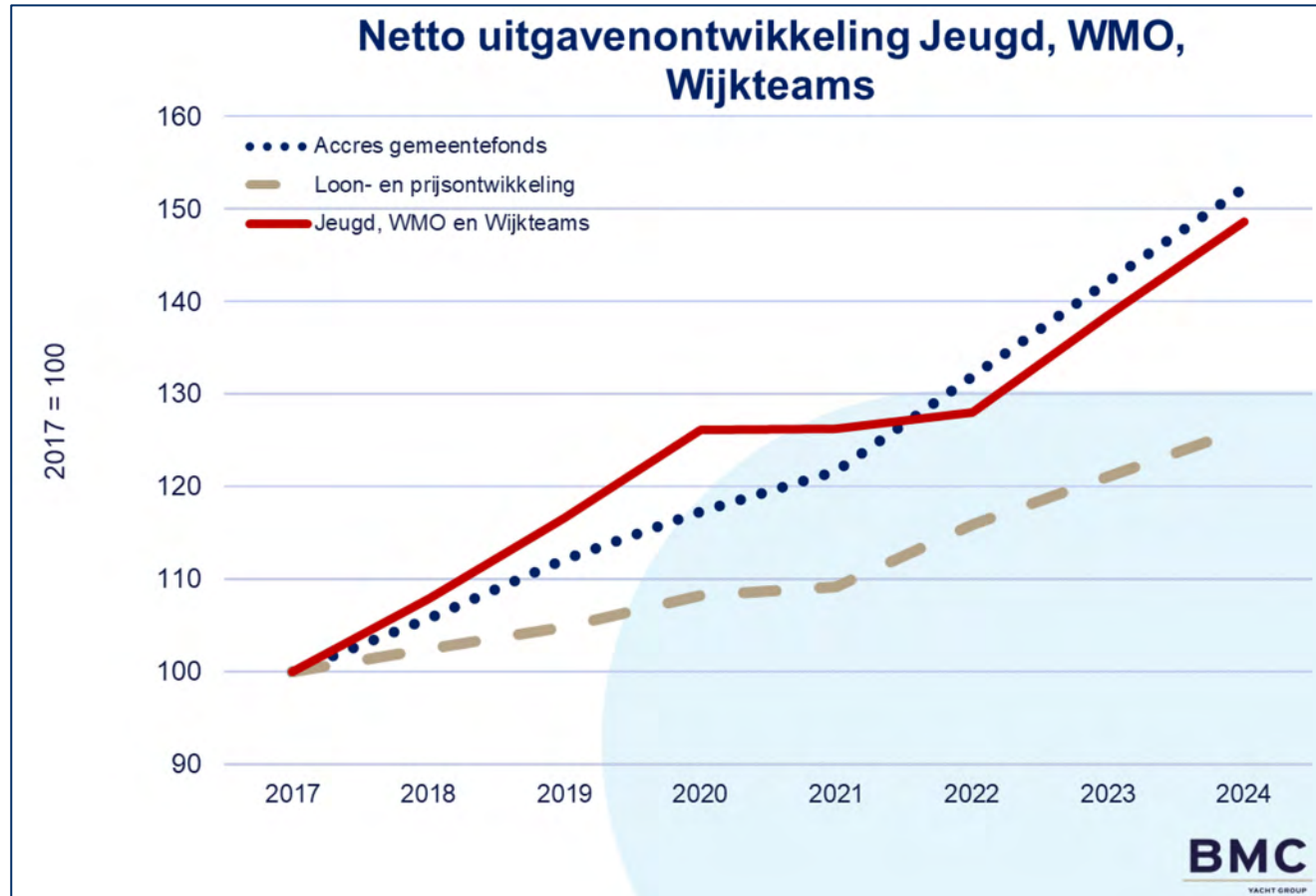
- **Beeld ondermijnt het gevoel van urgentie**
- **Incidentele factoren (GREX, Verkopen)**
- **Rijksmiddelen laat beschikbaar**
- **Achterblijvende investeringen**
- **Goede analyse is cruciaal!**

Afgelopen jaren: reëel accres met compensatie voor o.a. Corona en energiearmoede

- Naast het accres is er in de afgelopen jaren incidentele compensatie geweest voor Coronakosten en energiearmoede
- Daar stonden ook extra kosten tegenover

Maar de kosten zijn ook fors gestegen

- **Tot 2020: Zeer sterke stijging van de kosten in het sociaal domein**
- **Daarna lijkt er sprake te zijn van een afvlakking**
- **Vanaf 2023 weer een sterke stijging**
- **Wel verschillen in verloop tussen Jeugd, WMO en Wijkteams**

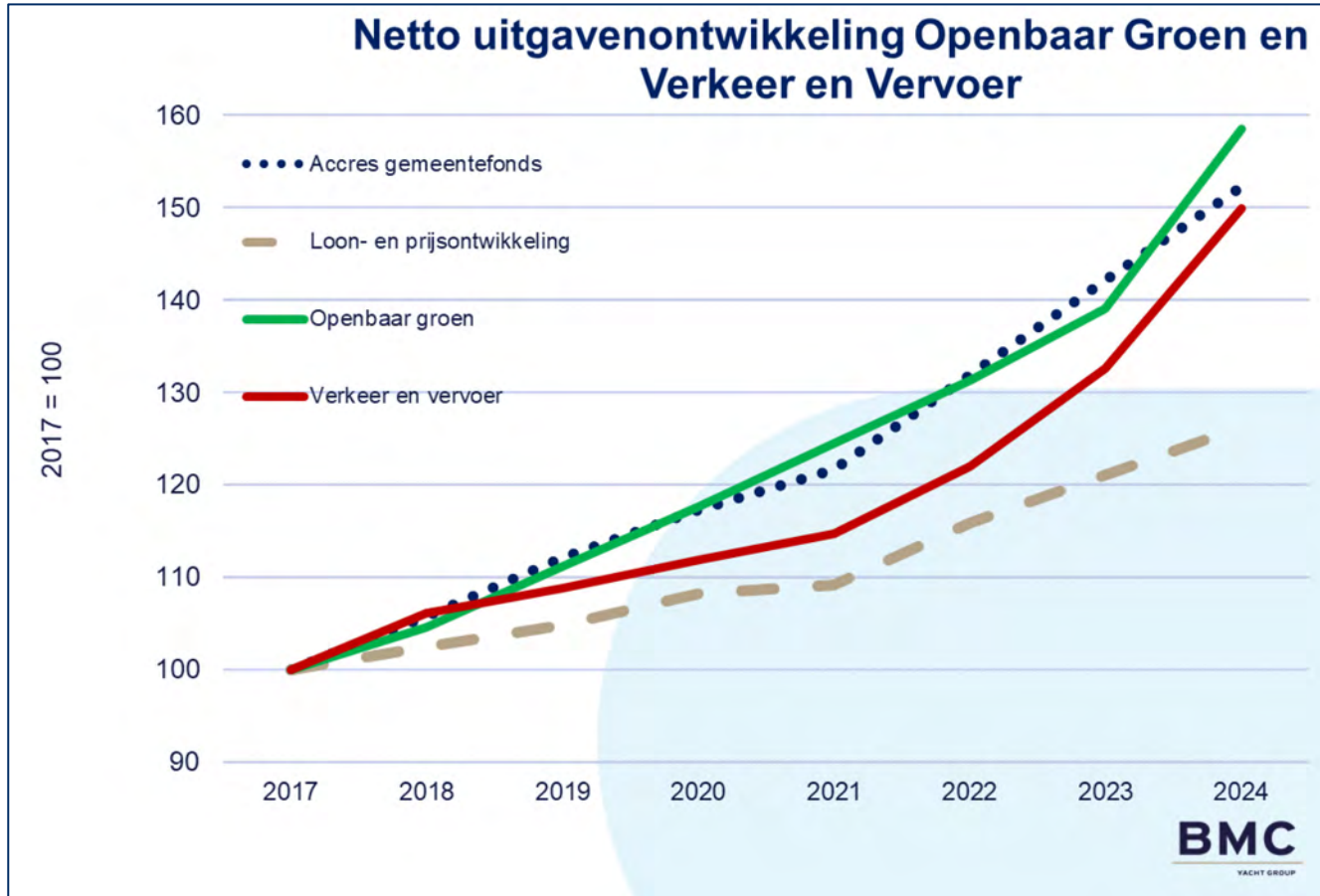
En er is nog een taakstelling op de Jeugdzorg

Bedragen x € 1 miljoen	2023	2024	2025	2026	2027
Benodigde compensatie	1.828	1.828	1.828	1.828	1.828
Uitspraak Commissie van Wijzen	1.454	1.365	1.258	867	811
Regeerakkoord Rutte IV	1.454	1.265	758	367	300
Meicirculaire 2022	1.454				
Aanvulling voorjaarsnota 2023		179	196	23	19
Totaal voorjaarsnota 2023		1.454	954	390	319
Wv: via Meicirculaire 2023		1.363	859		
Wv: via begroting VWS		91	95		

- De bijdrage voor de Jeugdzorg loopt in 3 jaar af met ruim € 600 miljoen

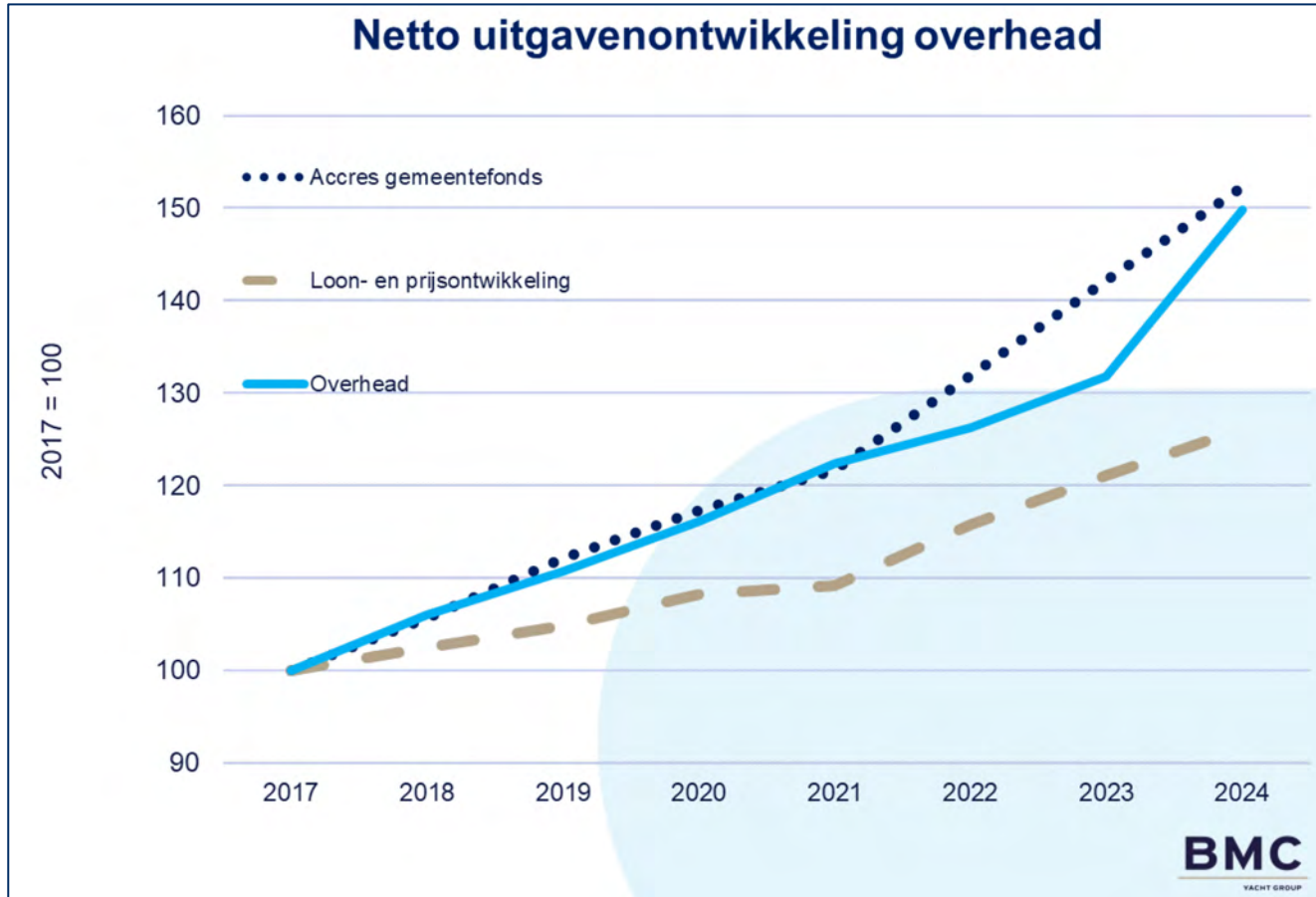
- Voor een gemiddelde gemeente van 40.000 inwoners is dat een effect van circa € 1,2 miljoen

Ook sterke uitgavenstijgingen in het fysieke domein

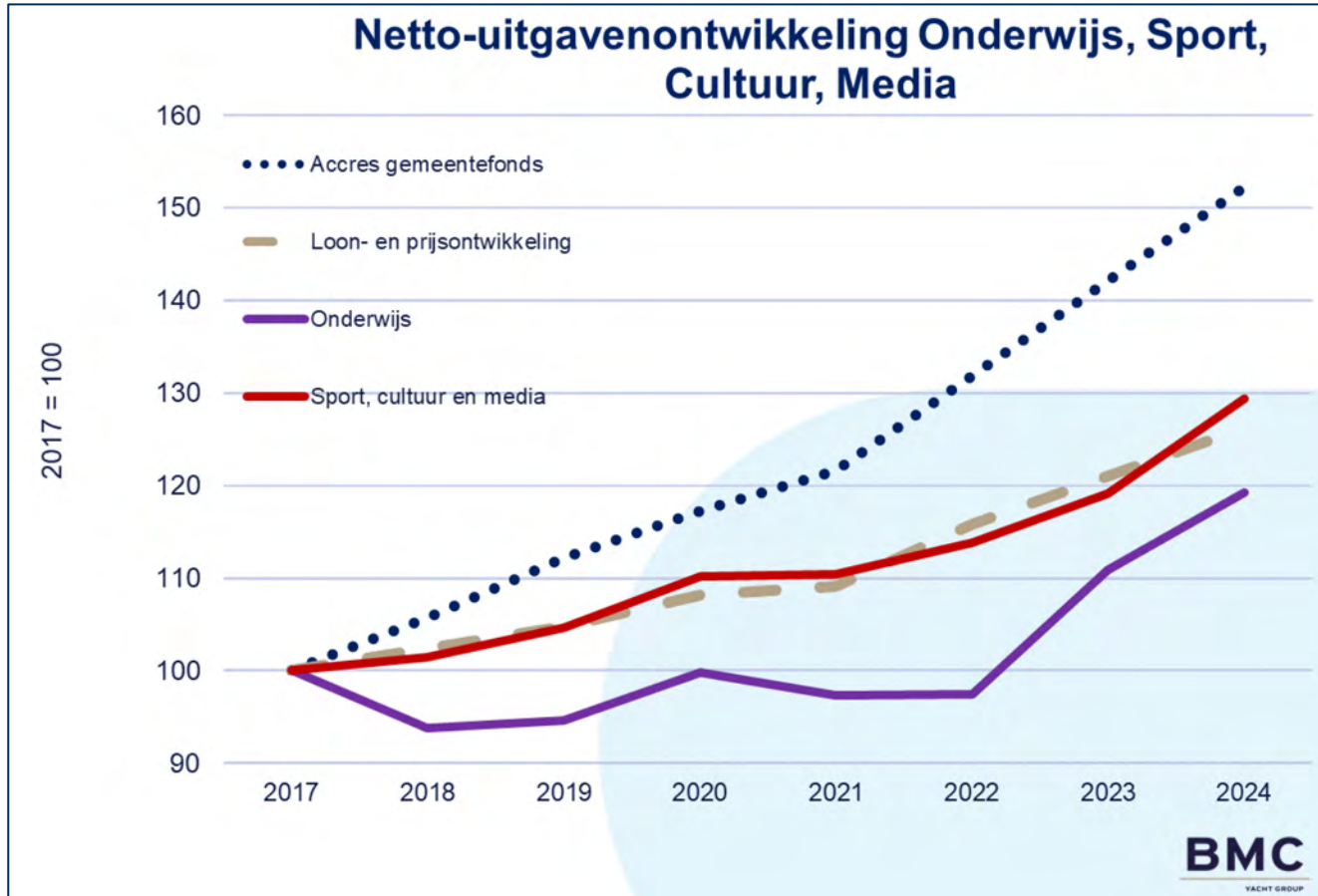
- **Kostenontwikkeling openbaar groen loopt parallel met de accresontwikkeling**
- **Laatste jaren: een veel sterkere stijging dan de gemiddelde inflatie**

De effecten van de cao-stijging zijn ook in de cijfers zichtbaar

- Sterke stijging van de kosten voor de eigen organisatie (overhead)
- CAO-stijging en krapte op de arbeidsmarkt zichtbaar in de trend

Terwijl bij onderwijs, sport en cultuur de uitgavenontwikkeling achterblijft

- **Uitgavenontwikkeling voor sport en cultuur houdt gelijke tred met de inflatie**
- **Onderwijsuitgaven blijven achter, maar stijgen de laatste jaren weer sterk. Een groot deel van deze kosten bestaat uit kapitaallasten**

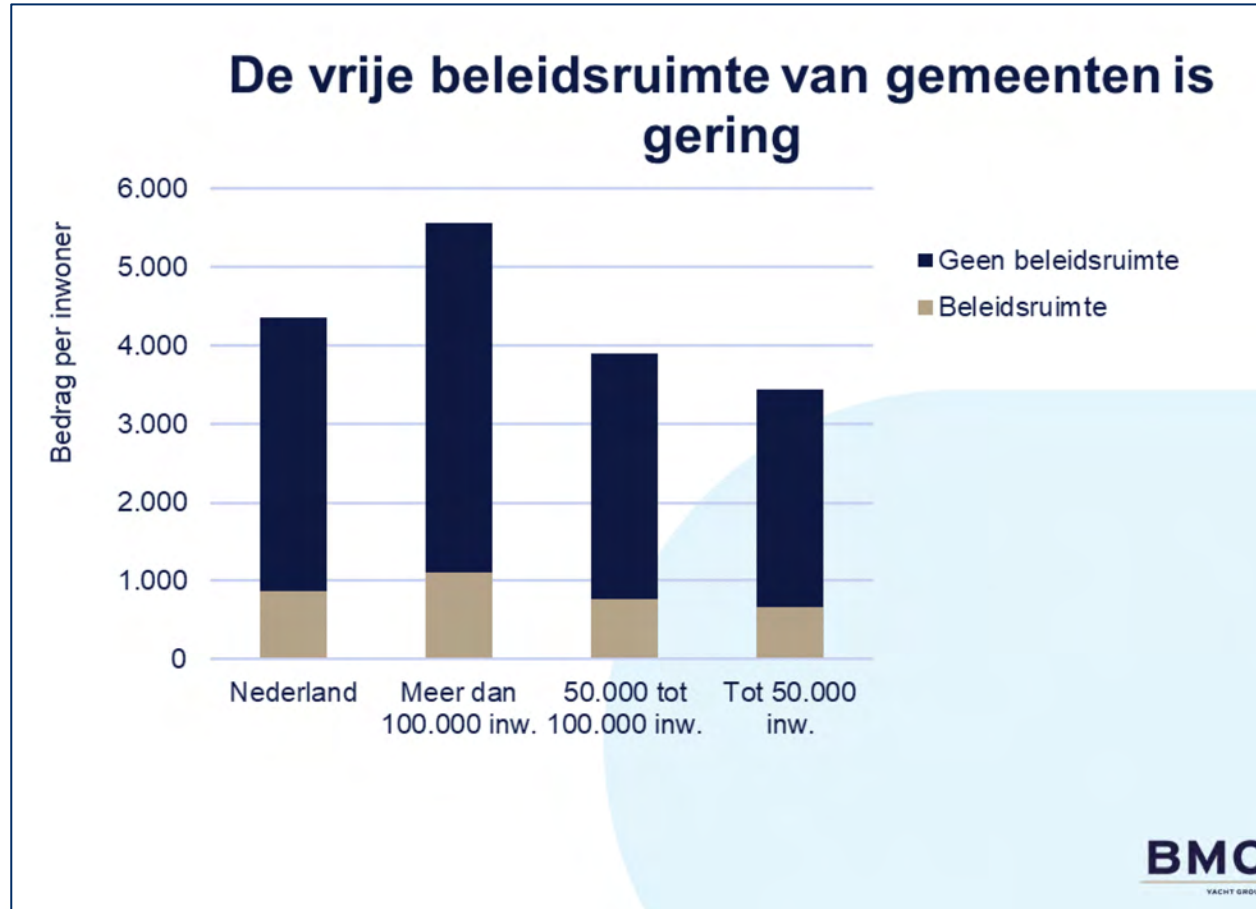
Hoe groot is de vrije beleidsruimte?

risicoplatform overheden

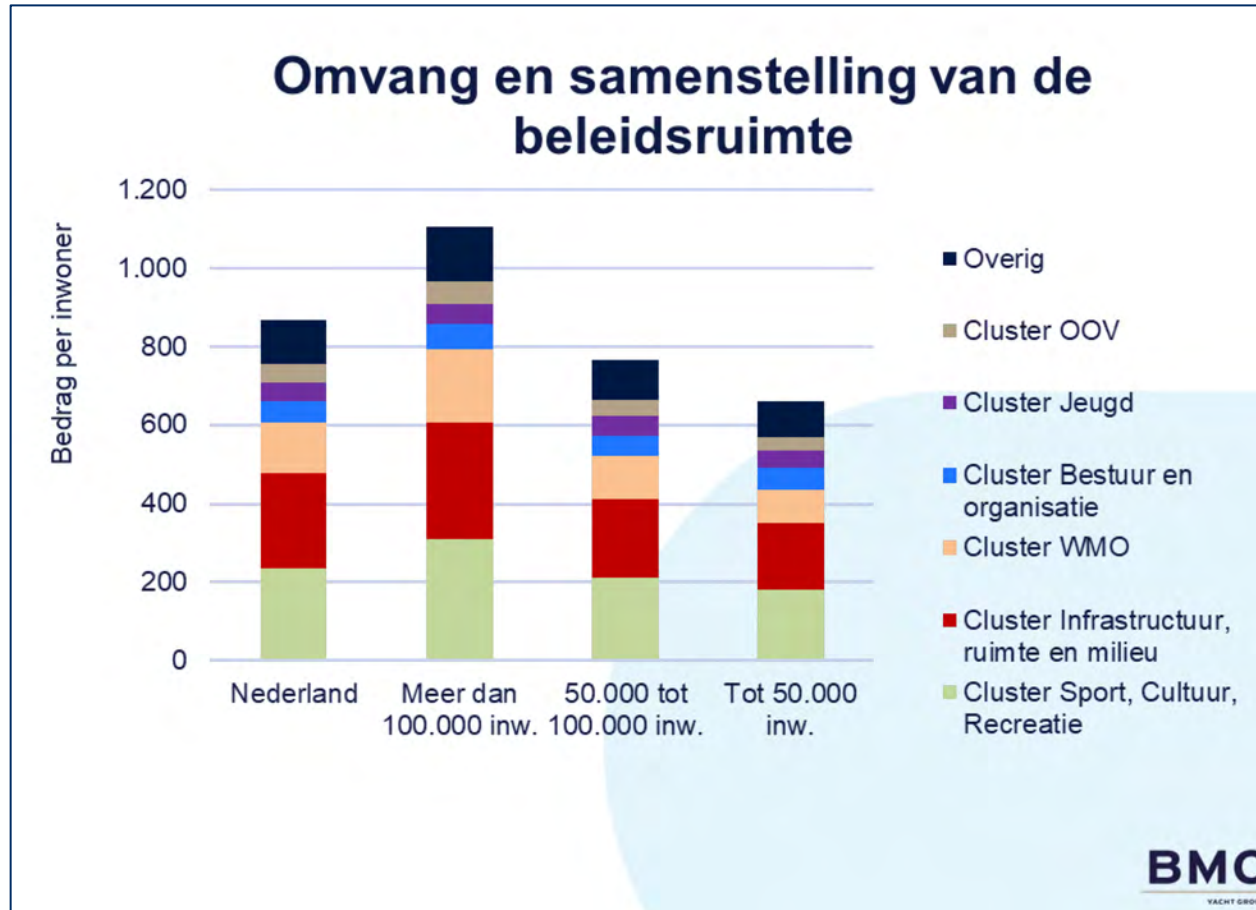
Op weg naar het "ravijn" - Webinar RPO

Vrije beleidsruimte: nog geen 20%

Beleidssterrein	Classificatie ROB	Soort taak
Inkomen en participatie	2	Gedeelde taak
Bestuur en organisatie	2	Gedeelde taak
Jeugdzorg	3	Gedeelde taak
Onderwijs / educatie	3	Gedeelde taak
Wijkteams en welzijnswerk	3	Gedeelde taak
WMO & opvangvoorzieningen	4	Gedeelde taak
Openbare orde en veiligheid	4	Gedeelde taak
Volksgezondheid	4	Gedeelde taak
Infrastructuur, ruimte, milieu	7	Gedeelde taak
Cultuur, sport en recreatie	9	Eigen taak

Grote autonome kostenontwikkeling bij beleidsterreinen met weinig beleidsruimte

- In het sociaal domein is relatief weinig beleidsruimte om de kostenstijging op te vangen
- Bij beleidsterreinen met een grote beleidsruimte (sport, cultuur) liep de uitgavenontwikkeling achter
- Bij infrastructuur en groen is sprake van een grote(re) beleidsruimte

Wat wordt de aanpak?

risicoplatform overheden

Op weg naar het "ravijn" - Webinar RPO

Poll: In welke fase zit jouw organisatie?

risicoplatform overheden

Op weg naar het "ravijn" - Webinar RPO

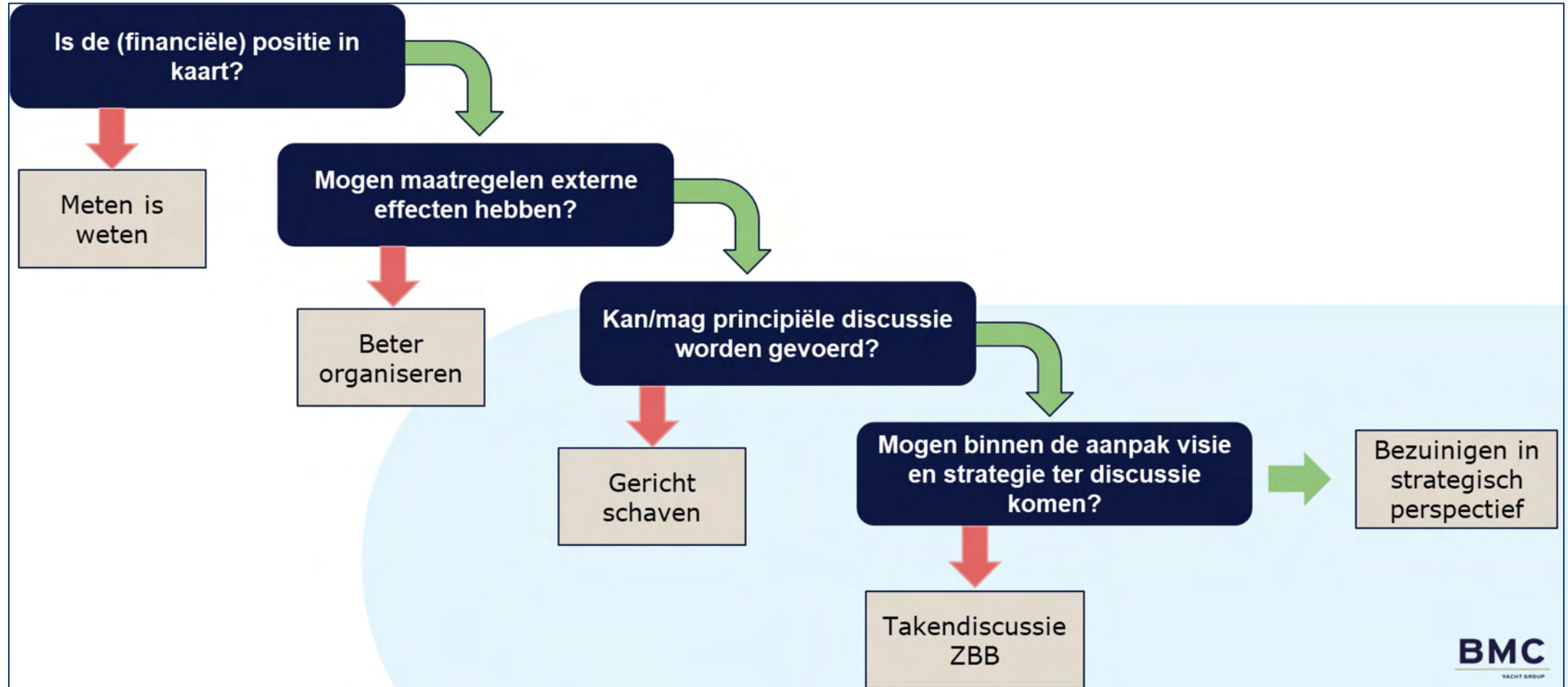
Poll: Definitieve besluitvorming zal bij ons plaatsvinden bij ...

risicoplatform overheden

Op weg naar het "ravijn" - Webinar RPO

Bezuinigingsstrategieën

BMC
YACHT GROUP

Meten is weten

(we weten niet hoe we er financieel voorstaan)

- **De vragen**

- Hoe staat mijn organisatie er financieel voor?
- Hoe flexibel is mijn begroting?
- Hoe zit het met onze buffers?

- **De aanpak**

- Financiële analyse

- **Resultaat**

- Inzicht in de risico's en de mogelijkheden

Beter organiseren

(Maatregelen mogen geen effect hebben buiten de organisatie)

- **De vragen**

- Waar kan ik nog bezuinigen binnen mijn organisatie
- Kunnen we de uitvoering van de taken anders organiseren?

- **De aanpak**

- Formatiescan / procesverbetering / wijze van uitvoering onder de loep nemen / efficiencymaatregelen / administratieve lasten

- **Resultaat**

- Besparing in de uitvoering

Gericht schaven

(De pijn pondspondsgewijs verdelen)

- **De vragen**

- Hoe verdeel ik de bezuinigingen over de taken?
- Hoe onderbouw ik de maatregelen en waar is draagvlak voor?

- **De aanpak**

- Het aanbrengen van een voorstel voor een weging per taak

- **Resultaat**

- Verdeling van de taakstelling over de verschillende beleidsterreinen

Takendiscussie

(Visie en strategie blijft intact)

- **De vragen**

- Hoe kom ik tot een fundamentele afweging van mijn taken?
- Hoe neem ik politiek en organisatie mee?
- Hoe maak ik echte keuzes?

- **Resultaat**

- Pakket aan maatregelen om de gewenste besparingen te realiseren

- **Takenanalyse: per taak bekijken**

- Niet uitvoeren
- Soberder uitvoeren
- Anders en slimmer uitvoeren

- **Zero based budgetting: Per taak**

- Wat kan er op het minimum
- Wat zijn de maatschappelijke en organisatorische consequenties?
- Wat moet er gebeuren om het minimum waar te maken?
- Wat is het beste alternatief?

Bezuinigen in strategisch perspectief

- **De vragen**

- Hoe combineer ik de strategische agenda met een bezuinigingsproces?
- Hoe kom ik tot een nieuwe balans tussen beleid, organisatie en middelen?

- **De aanpak**

- Maatschappelijke effecten staan centraal
- Rolneming / innovatieve werkwijze / producten
- Visie op de rol van de overheid vertalen naar de ambtelijke organisatie
- Per beleidsterrein herijking van wat we willen bereiken / wat we doen / of het anders kan
- Organisatiebrede aanpak

- **Resultaat**

- Invullen van de bezuinigingstaakstelling
- Andere vormen van organisatie en samenwerking
- Vernieuwing van beleid / strategie

Maar het belangrijkste is.....

- **Zorg voor bestuurlijk commitment**

- Urgentiebesef
- Stip op de horizon
- Wijze van aanpak
- Verdelen van de pijn

- **Kies voor een gerichte aanpak**

- Scherpe uitlijning van het proces
- Heldere rolverdeling
- Duidelijk kader

- **Top-down of bottom up?**

Poll: In mijn organisatie kiezen we waarschijnlijk voor ...

risicoplatform overheden

Op weg naar het "ravijn" - Webinar RPO

Wat zijn de mogelijke consequenties?

risicoplatform overheden

Op weg naar het "ravijn" - Webinar RPO

Taskforce VNG

- **Financiële relatie tussen rijk en gemeenten laat te wensen over**
 - Kortingen bij Jeugd en WMO
 - Budgetplafond BTW Compensatiefonds
 - Opschalingskortingen
 - Accres ingeleverd voor volkshuisvesting / woningbouw
 - Buiten werking stellen van trap op trap af systematiek
- **Korting van € 3 miljard in 2026**
- **Niet terugvallen op OZB-verhoging**
- **Geen ingrepen in eigen taken**

Taken en middelen in balans

- **Politieke context is complexer**
 - Gemeenten bezuinigen ook op eigen taken
- **Door te bezuinigen leveren we in op integraal werken / meekoppelkansen**
- **Verbinding tussen de domeinen**
 - Zorg, armoede, veiligheid
 - Wonen, zorg en armoede
 - Impact van woningbouw ontwikkeling op de sociale structuur / leefomgeving
 - Ontwikkeling leegstaande panden en de gevolgen voor veiligheid

risicoplatform overheden

Op weg naar het "ravijn" - Webinar RPO

BMC
YACHT GROUP

Taken en middelen in balans

Onderzoek naar de gevolgen van tekortschietende rijksmiddelen voor de gemeentebegrotingen

Rapport | 9 augustus 2023

Partners in verbetering

Taken en middelen in balans

- **Incidentele middelen hebben een negatief effect op uitvoeringskracht**
- **Effecten zijn groter dan de bezuiniging zelf**
 - Geen gebruik maken van cofinanciering
 - Doorwerking naar andere domeinen
- **Exacte kwantificering niet goed mogelijk**
 - 50% zorgdomein
 - 40% fysiek
 - 10% veiligheid / handhaving

risicoplatform overheden

Op weg naar het "ravijn" - Webinar RPO

BMC
YACHT GROUP

Taken en middelen in balans

Onderzoek naar de gevolgen van tekortschietende rijksmiddelen voor de gemeentebegrotingen

Rapport | 9 augustus 2023

Partners in verbetering

Waar zien we de gevolgen in het fysieke domein?

- **Co-financiering van de landelijke woningbouwopgave**
- **Investerings in bovenwijkse en wijkse voorzieningen**
- **Structurele onderhouds- en exploitatielasten**
- **Uitvoeringskracht (verder) onder druk**
- **Vertraging ontwikkeling lokale infrastructuur**
- **Uitvoering energietransitie**

Waar zien we de gevolgen in het zorgdomein?

- Impact van draaiknoppen inzet (fte) beperkt
- Investerings/innovatie onder druk
- Druk op zorgaanbieders
- Schrappen van preventiemaatregelen
- Toegang versoberen (drempel hoger)
- Sociaal netwerk kent een maximale spanning

Waar zien we de gevolgen in het veiligheidsdomein?

- Minder inzet BOA's
- Minder preventie
- Ondermijning en aanpak criminaliteit
- Doorschuiven naar veiligheidsregio en omgevingsdienst
- Minder inzet op digitale veiligheid

Armoede

- **Afschaffen of verlagen van regelingen en subsidies**
- **Huishoudens die buiten de boot vallen**
- **Doelgroep die meer dan “dubbel” geraakt wordt**
- **Verschillen tussen gemeenten worden groter**
- **Vermindering van de schuldhulpverlening raakt een kwetsbare groep**

Het begrotingsadvies van de VNG

risicoplatform overheden

Op weg naar het "ravijn" - Webinar RPO

Begrotingsadvies van de VNG

- **Bereid ombuigingen voor** indien de korting van € 3 miljard vanaf 2026 niet wordt teruggedraaid of verzacht. Breng deze zo goed mogelijk in kaart, **maar zet ze nog niet in gang.**
- Presenteer deze gevolgen **financieel én inhoudelijk** zo scherp mogelijk.
- Betrek daarbij het advies van de Taskforce Taken en Middelen, die aangeven vooral te focussen op **taken in medebewind.**
- Beschrijf in ieder geval de **5 meest significante ombuigingsmaatregelen**, hun consequenties en het taakveld dat daarmee geraakt wordt.

Poll: Mijn organisatie wil gebruik maken van de mogelijkheid om de algemene reserve in te zetten als structureel dekkingsmiddel

risicoplatform overheden

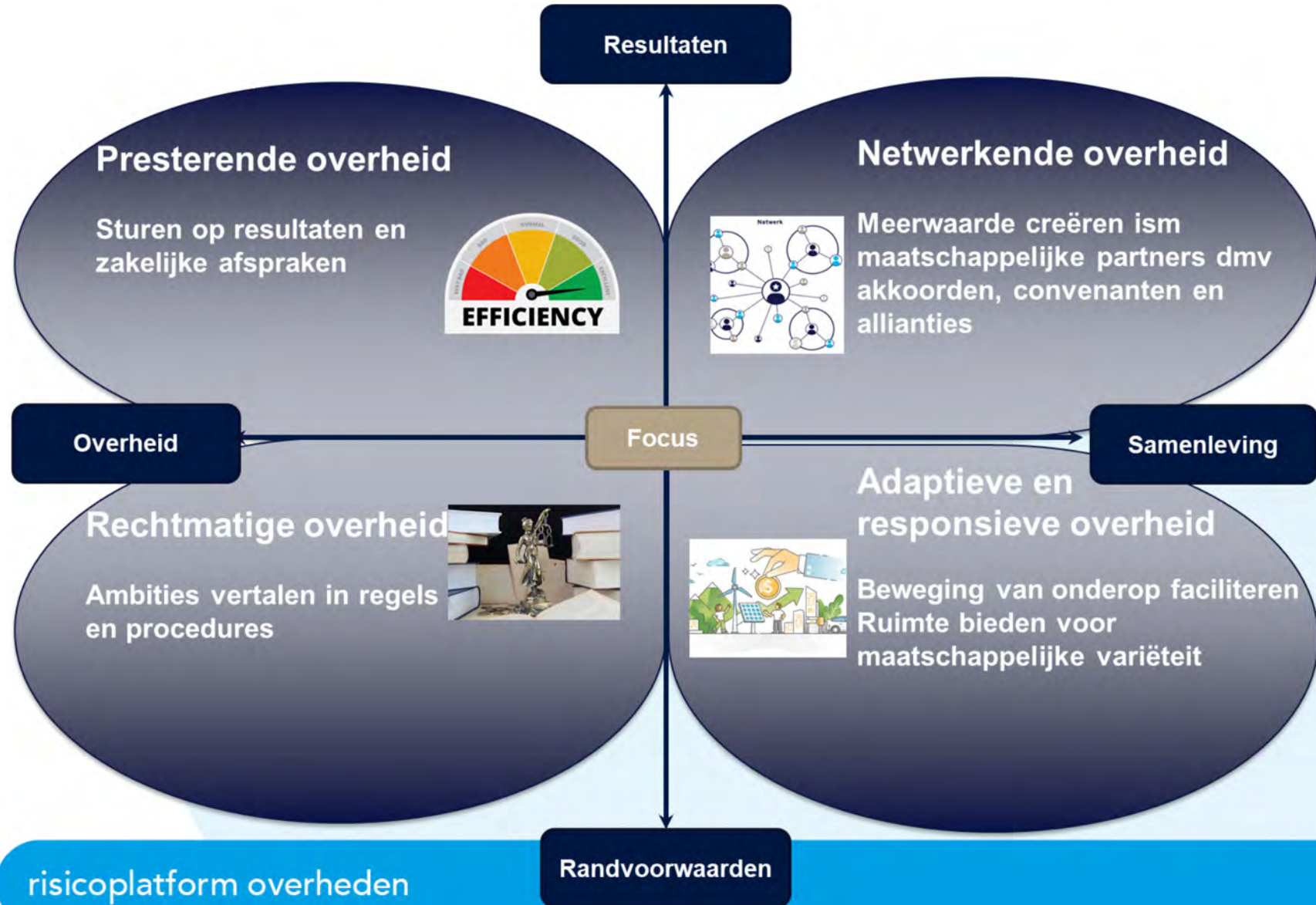
Wat is het handelingsperspectief

risicoplatform overheden

Op weg naar het "ravijn" - Webinar RPO

Vanuit welke rol werkt de overheid?

Vanuit de rolneming zoeken naar een nieuwe balans

- De financiële rek is er bij gemeenten uit.
- De drie elementen beleid, organisatie en middelen beïnvloeden elkaar.
- Gemeenten moeten op zoek naar een nieuwe balans
- Herijking van de rolneming lijkt onontkoombaar

